

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2005-3-34 (İlk İnceleme)
Karar Sayısı : **06-32/394-104**
Karar Tarihi : 4.5.2006

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL, Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, M. Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN

B. RAPORTÖRLER : Meltem BAĞIŞ AKKAYA, Osman Tan ÇATALCALI

C.ŞİKAYET EDEN : Tekel, Tütün, Tütün Mamülleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.Genel Müdürlüğü
Atatürk Bulvarı No:27 Unkapanı 34083 İstanbul

D. HAKKINDA İLK İNCELEME YAPILANLAR :

Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş.
Dr. Fahrettin Kerim Gökay Caddesi No: 62-64
K. Çamlıca Üsküdar İstanbul

Japan Tobacco International Tütün Ürünleri Pazarlama A.Ş.

Maya Plaza Yıldırım Oğuz Göker Cad. Sümbül Sok. Kat:4
80630 Akatlar İstanbul

British American Tobacco Exports B.V.

Oycan Plaza Eski Büyükdere Cad.
No:15 K:3 34398 Maslak İstanbul

E. DOSYA KONUSU: Philip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. (PMSA), Japan Tobacco International Tütün Ürünleri Pazarlama A.Ş. (JTI), British American Tobacco Exports B.V. (BAT) teşebbüslerinin satış noktalarına verdikleri promosyon ve bedelsiz ürünler ile düzenledikleri kampanyalar yoluyla hakim durumlarını kötüye kullandıkları ve PMSA'nın satış noktalarına verdiği standlarda diğer üreticilerin ürünlerinin bulunmasına izin vermediği iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Şikayet dilekçesinde özetle; PMSA, JTI ve BAT'a ilişkin olarak aşağıdaki iddialara yer verilmiştir:

20 - Tokat ili Erbaa İlçesi gezici toptan satıcısı Mustafa Telefoncu'dan Tekel'e gönderilen 4.1.2005 tarihli dilekçede özetle, PMSA'nın Niksar Bölge Distribütörü Canibey Ticaret'in 28.12.2004 tarih ve 157616 sayılı faturasında bedelsiz malların varlığının görüldüğü, tütün mamullerinde bir kampanya düzenlendiğinin anlaşıldığı, söz konusu kampanya nedeniyle pazar payının %(...) azaldığı belirtilerek gerekli düzenlemelerin yapılması talebi.

30 - Ayrıca (.....) görevlileri tarafından zincir mağazalar nezdinde incelemeye yönelik olarak hazırlanan (.....) tarihli raporda, piyasada sigara sektörüne hâkim durumda bulunan PMSA tarafından Tütün Kurumu Tebliği'ne aykırı düzenlemeler yaparak Tekel'in ve diğer özel sektör firma ürünlerinin standlarda bulundurulmamasını sağladıkları ve bu yolla rekabeti engellediklerinin tespit edildiği.

30 - Diğer yandan İstanbul İli gezici toptan satıcısı Gün-Bak A.Ş. firmasının 18.11.2005 tarihinde Tekel'e verdiği dilekçe ve (.....) hazırlanan (.....) tarihli dilekçede PMSA, JTI ve BAT firmalarının promosyonlu satış yaptığı.

40 **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 31.3.2006 tarih, 1954 sayı ile giren başvuru üzerine, 4054 sayılı Kanun'un uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 28.4.2006 tarih ve 2006-3-34/İİ-06-MBA sayılı İlk İnceleme Raporu 1.5.2006 tarih ve REK.0.07.00.00-110/89 sayılı Başkanlık önergesi ile 4.5.2006 tarih ve 06-32 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da; başvuru konusu iddialar hakkında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmektedir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Sektörün Genel Yapısı

50 Sigara, üretiminde kullanılan tütün çeşitlerine göre dört ayrı grupta değerlendirilmektedir. Bunlar; Şark tipi, Fransız tipi, İngiliz tipi ve Amerikan tipidir.

Türkiye'de sigara tüketiminin tamamı uzun yıllar TEKEL'in üretimiyle karşılanmış, 1983 yılından itibaren bazı yabancı sigaralar TEKEL tarafından ithal edilip satılmaya başlamıştır. 1986 yılında yürürlüğe giren 86/10911 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla tütün mamullerinin üretim, dağıtım ve satışında devlet tekeli kaldırılmış ve 1991 yılında yayımlanan 91/1755 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla özel sektör tarafından üretilen sigaraları fiyatlandırma yetkisi üretici firmalara verilmiştir.

60

3.1.2002 tarih ve 4733 sayılı Kanun'un 6. maddesi; "Türkiye'de tütün mamülleri üretmek isteyenlerin yıllık üretim kapasitesi tek vardiyada sigara için iki milyar adet, diğer tütün mamülleri için ise onbeş tondan az olmayan, tütün hazırlama bölümleri dahil tam ve yeni teknoloji ile tesisler kurmaları şarttır." şeklindedir.

70

Yukarıda yer verilen hüküm gereğince, sigara üretebilmek için kurulacak tesisin belirli kapasitede, entegre ve yeni teknoloji ile donanmış olma zorunluluğunun bulunması, sigara pazarında önemli bir giriş engeli yaratmaktadır. Öte yandan, 4207 sayılı "Tütün Mamüllerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun" ile sigara ve diğer tütün mamüllerinin reklamının ve bu ürünlere ilişkin her türlü promosyon faaliyetinin yasak olması da pazara giriş engeli yaratan bir diğer durumdur. Sigaranın tüketicide bağımlılık yapan özelliğinin bulunması, talebin fiyat esnekliğinin düşük olması sonucunu doğurmaktadır. Bu özellik söz konusu ürünün üzerine oldukça yüklü miktarda vergi konulabilmesine olanak tanımaktadır. Nitekim ülkemizde satılan sigaranın perakende satış fiyatının %75'ine yakın bir kısmını vergi ve diğer fonlar oluşturmaktadır.

1.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

80

Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, Tekel tarafından Kurumumuza yapılan başvuru ekinde yer alan Gün-Bak A.Ş.'ye ait 28.11.2005 tarihli dilekçesinin Rekabet Kurumu nezdinde daha önce değerlendirildiği anlaşılmıştır. Anılan teşebbüse ait başvuru Kurum kayıtlarına 28.11.2005 tarih ve 8442 sayı ile intikal etmiş; başvuruya istinaden hazırlanan 23.12.2005 tarih ve 2005-3-133/BN-05-OS sayılı Bilgi Notu'nda aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

90

"Kurum kayıtlarına 28.11.2005 tarih ve 8442 sayılı ile giren Güngörenler Bakkallar ve Bayiler Gıda, Temz. Day. Tük. Mad. San. ve Tic. A.Ş. (Gün-Bak A.Ş.) adına yapılan başvuruda; Philip MorrisSa (PMSA)'nın satış noktalarına yönelik olarak yaptığı bazı uygulamaların haksız rekabet yaratmak suretiyle Gün-Bak A.Ş.'nin satışlarını olumsuz yönde etkilediği iddia edilmektedir. Şikayet dosyasında satış noktasının, PMSA ürünlerinin raflarda düzenli ve eksiksiz bir şekilde bulunması, alım miktarının artırılması gibi ölçütlerin yerine getirilmesi durumunda, çeşitli puanlar kazandığı ve bu puanlar sonucunda çeşitli hediyeler alma imkanına sahip olduğu belirtilmektedir¹.

100

...Gün-Bak A.Ş.'nin TEKEL ürünlerinin dağıtım işiyle iştigal ettiği, dosyada belirtilen unsurların kendilerini zor duruma düşürdüğü ve pazar payı kaybına yol açtığı belirtilmiştir. Gün-Bak A.Ş.'nin devlet tarafından üretilen sigaraları dağıtan bir teşebbüs olarak benzer uygulamalar içerisinde bulunmasının mümkün olmadığı, dolayısıyla anılan düzenlemelerin haksız rekabete yol açtığı iddia edilerek bu faaliyetlerin önlenmesi istenmiştir. Aynı şikayet aynı firma tarafından

¹ Söz konusu hediyeler ağırlıklı olarak elektronik ve dayanıklı tüketim mallarından oluşmaktadır. Puanlama kriterleri ve hediyeler için ayrıntılı bilgi şikayet dosyasından edinebilir.

7.9.2004 tarihinde de yapılmış ve şikayete yönelik hazırlanan 2004-3-101/BN-04-PU sayılı raporda aynı görüşte olduğumuz aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

110 *“PMSA tarafından uygulanan puanlama kriterleri incelendiğinde bunun bir rekabet ihlali olarak değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir. Nitekim ürünlerin düzenli ve iyi bir şekilde görülmesi ve anılan teşebbüs tarafında üretilen bütün sigaraların noktada bulunmasını teşvik eden uygulamaların, ürünlerin sergilenmesine yönelik düzenlemeler olduğu görülmektedir. PMSA ürünlerinin PMSA tarafından sağlanan standların üst raflarında bulunması Kurul’un sigara standlarına yönelik olarak aldığı kararlarda izin verdiği bir husustur. Bu noktada Rekabet Kurulu tarafından getirilen kriter söz konusu satış noktası ile yapılan sözleşmelerde stand münhasırlığına yönelik hükümler bulunmamasıdır. Nitekim PMSA ile Maxi Market Tüketim Malları Pazarlama ve Ticaret A.Ş. arasında imzalanan “Tütün Mamulleri Satım Sözleşmesi”ne menfi tespit/muafiyet başvurusuna ilişkin olarak alınan kararda Kurul satış noktasının, ürünlerin raflardaki görünebilirliği, düzeni, tamamının bulunabilirliği gibi PMSA tarafından belirlenen kriterleri yerine getirdikçe ek kazanımlar elde edebileceğine dair sözleşme hükmüne, stand münhasırlığının olmaması kaydıyla izin verilebileceğini kabul etmiştir... Dolayısıyla şikayet konusu faaliyetlerin 4054 sayılı Kanun’u ihlal eder bir nitelik taşımadığı düşünülmektedir. “*

Kurul konu ile ilgili olarak, 30.9.2004 tarih ve 04-63/918-M sayılı kararında; şikayetin niteliğine ve düzenlenen rapora göre; başvuru konusu uygulamanın 4054 sayılı Kanun’un 4. ve/veya 6. maddesi çerçevesinde bir ihlal niteliğinde olmadığına, Kanun’un 42/2. maddesine göre OYBİRLİĞİ ile karar vermiştir.

130 Yukarıda yer verilen bilgiler çerçevesinde Philip MorrisSa tarafından yapılan şikayet konusu uygulamaların 4054 sayılı Kanun’un 4 ve/veya 6. maddesi çerçevesinde bir ihlalin varlığına işaret etmediği, önaraştırma ya da soruşturma açılmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Rekabet Kurulu yukarıda yer verilen şikayet ve ona istinaden hazırlanan Bilgi Notu’na ilişkin olarak söz konusu olayın 4054 sayılı Kanun’un kapsamı dışında olduğuna; dolayısıyla herhangi bir işlem tesis edilmesine gerek olmadığına 4.1.2006 tarih ve 06-01/15-M sayılı karar ile hükmetmiştir. Bu nedenle Gün-Bak A.Ş.’ye ait şikayete ilişkin olarak tekraren yapılacak herhangi bir işlem bulunmamaktadır.

140 Diğer yandan standlarda Tekel markalı ürünlerin bulunmasının engellendiği iddiasına ilişkin olarak dilekçe ekinde gönderilen sigara standlarının fotoğrafları incelendiğinde, toplam 56 adet standın 37’sinde (%66) tekel ürünlerinin yer aldığı geri kalanında ise (%34) yer almadığı tespit edilmiştir. Ancak belirtilmesi gereken bir diğer husus ise Tekel ürünlerinin yer almadığı tespit edilen standlara ilişkin fotoğrafların tam net olmayıp, standın tümünün görülemediği dolayısıyla söz konusu fotoğrafların bu iddiayı destekleyecek nitelikte olmadığı kanaatine varılmıştır.

06-32/394-104

- 150 Ayrıca aynı konuya ilişkin olarak Kurumumuza Tekel Baş Satıcıları Demek Başkanı tarafından 23.3.2006 tarihinde bir başvuru yapılmış; konuya ilişkin olarak hazırlanan 13.4.2006 tarih ve 2006-3-29/İİ-06-Ş.YA sayılı ilk inceleme raporuna istinaden Kurul, 24.4.2006 tarih ve 06-29/363-92 sayı ile bahse konu şikayet hakkında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığına karar vermiştir. Dolayısıyla standlara ilişkin olarak yapılan şikayetin benzer nitelikli olması sebebiyle 4054 sayılı Kanun kapsamında olmadığı sonucuna varılmıştır.

J. SONUÇ

- 160 Dosya konusu şikayete ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir işlem yapılmasına gerek olmadığına, şikayetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.